

INSTITUȚIONALIZAREA PROBAȚIUNII ÎN ROMÂNIA:
PRACTICI ȘI STRATEGII SITUATIONALE ÎN CONTEXTUL
(POST)ADERĂRII LA UNIUNEA EUROPEANĂ

ECATERINA BALICA*

ABSTRACT

**THE INSTITUTIONALIZATION OF PROBATION IN ROMANIA:
SITUATIONAL PRACTICE AND STRATEGIES IN THE CONTEXT
OF THE (POST-) ACCESSION TO THE EUROPEAN UNION**

This study deals with the history of the institution of probation in Romania, its stages of development, its development strategies and practice, as well as the situational strategies specific to the crisis situations generated by the decision of aligning the activity of probation counselors to the relevant European rules. In order to give consistency to our attempt, we focused on a crisis faced by the national probation system services, a moment triggered by the entry into force, as of April 1, 2007, of the amendments to Article 482 of the Criminal Procedure Code. The new provisions of Article 482 set out the obligation of criminal prosecution bodies (the police and prosecution offices) or of courts of law to request assessment reports in cases involving underage delinquents. The task of drafting these assessment reports is incumbent on the probation counselors in the 41 units existing at the national level. The study carried out within the Bucharest Probation Service tried to capture the practice and reactions of counselors in the context of the overloading of the Service's activity, the coping strategies for overcoming the crisis situation and the conclusion thereof.

Keywords: probation, practice, institutional strategies, European Union.

**1. PROBAȚIUNEA, O FORMĂ DE REFORMARE A SISTEMULUI
DE SANȚIONARE A INFRACTORILOR**

Reforma sistemului judiciar, impusă, într-o primă fază, de trecerea la o societate democratică și de necesitatea integrării, în a doua fază, în Uniunea Europeană și, prin urmare, de necesitatea sistemului judiciar, de a se alinia

* Address correspondence to Ecaterina Balica: Institutul de Sociologie al Academiei Române, Calea 13 Septembrie, nr. 13, sector 5, 050711 București, România, e-mail: catibalica@yahoo.com

normelor europene, a vizat și dezvoltarea unor instituții moderne, capabile să ofere o alternativă la pedeapsa privativă de libertate și apte să propună soluții pentru reintegrarea socială a infractorilor.

În acest context, instituția probațiunii s-a dovedit a fi o idee care promitea reformarea sistemului de sancționare a infractorilor, propunând menținerea acestora în comunitate sub supravegherea consilierilor de probațiune. Experiența acumulată de diverse state din spațiul european, dar și din alte părți ale lumii, în domeniul probațiunii, a demonstrat eficiența activităților incluse în sfera probațiunii. Rezultatele înregistrate ca urmare a desfășurării unor activități specifice, care vizau menținerea în comunitate a unor categorii de infractori, în special minori sau persoane care au comis infracțiuni mai puțin grave, în scopul asigurării unei resocializări eficiente și al eliminării efectelor socializării negative din contactul cu mediul penitenciar, presiunea internațională orientată spre respectarea drepturilor omului, dar și considerente care au ținut inclusiv de rațiuni strict economice (costurile ridicate ale instituționalizării persoanelor condamnate, în condițiile respectării standardelor internaționale) au fost câteva dintre motivele pentru care profesioniștii din sistemul juridic au optat pentru introducerea instituției probațiunii în România.

1.1. INSTITUȚIA PROBAȚIUNII ÎN SPAȚIUL EUROPEAN

Probațiunea în Europa s-a dezvoltat în mod diferit, în funcție de sistemul juridic specific anumitor state, dar și în funcție de modul în care au înțeles inițiatorii instituției probațiunii să promoveze această idee. Analiza realizată de I. Durnescu asupra modului în care s-a dezvoltat probațiunea în spațiul european a evidențiat existența a patru modele de sisteme de probațiune, care au fost descrise de autor după cum urmează:

1. „sisteme de probațiune care au la bază ideea promovării măsurilor și sancțiunilor comunitare (Estonia și Turcia);

2. sisteme de probațiune care funcționează cu scopul de a ajuta sistemul judiciar (procurori și judecători) să ia cea mai bună decizie atunci când formulează o sentință (Italia, România);

3. sisteme de probațiune care au la bază modelul reabilitării/protecției populației (Franța, Austria, Republica Cehă, Danemarca, Finlanda, Irlanda de Nord, Norvegia, Germania, Bulgaria);

4. sisteme de probațiune care au la bază modelul *punishment or enforcement* (Marea Britanie)”¹.

Așa cum reiese din analiza lui Durnescu, România se înscrie, prin sistemul de probațiune dezvoltat, în modelul construit în scopul îmbunătățirii actului de justiție

¹ Ioan Durnescu, *An Exploration of the Purposes and Outcomes of Probation in European Jurisdictions*, „Probation Journal”, 2008, Sage, vol. 55 (3) p. 273.

prin asigurarea elementelor necesare luării unei decizii adecvate, pentru sancționarea comportamentelor delincvente, dar și pentru reducerea riscului de recidivă. Evoluția instituției probațiunii în spațiul românesc a cunoscut o serie de etape, care s-au structurat în funcție de strategia adoptată de Ministerul Justiției și de către organizațiile care s-au implicat în dezvoltarea serviciilor de probațiune. Istoricul, scopul, obiectivele și particularitățile probațiunii în România vor fi prezentate de noi doar pentru a putea facilita celor interesați trecerea spre tema acestui studiu, mai precis spre analiza practicilor și strategiilor situaționale dezvoltate la nivelul Serviciului de Probațiune București, în contextul implementării normelor europene care reglementează și guvernează activitatea serviciilor de probațiune.

1.2. INSTITUȚIA PROBAȚIUNII ÎN ROMÂNIA

Istoria recentă a probațiunii din România a consemnat, succesiv, evoluția ideii de probațiune, din faza de proiect pilot, dezvoltat de Penitenciarul de Maximă Siguranță din Arad (1996), la cea de proiect dezvoltat în 9 orașe din țară (1998), ca, începând din septembrie 2000, probațiunea să intre într-o etapă nouă de dezvoltare instituțională, de extindere la nivel național, datorită reglementării statutului serviciilor de probațiune și a activității consilierilor de probațiune, prin *Ordonanța de guvern 92/2000 privind organizarea și funcționarea serviciilor de reintegrare și supraveghere*. Din anul 2000 se organizează, la nivelul Ministerului Justiției, Direcția de Probațiune, care are în subordine 41 de servicii de probațiune la nivel național. Serviciile județene de probațiune astfel înființate funcționau pe lângă tribunale și depindeau din punct de vedere financiar de tribunale. În același timp, serviciile de probațiune se aflau și în subordinea Direcției de Probațiune din Ministerul Justiției, din punct de vedere al implementării strategiilor de dezvoltare și de aplicare a reglementărilor care vizau activitatea profesională (angajarea personalului, perfecționare, formare continuă, supervizare). Situația aceasta, de dublă subordonare în raport cu două instituții (Tribunalul și Direcția de Probațiune), părți componente ale Ministerului Justiției, se menține și în prezent.

Evoluția instituției probațiunii a însemnat nu numai *extinderea* ei spațială pe întreg teritoriul țării, ci și *consolidarea* prin derularea unor activități menite fie să completeze cadrul legal care reglementa activitatea consilierilor, prin precizări de natură să contureze sfera de intervenție a acestei categorii de personal, fie să asigure formarea personalului pentru ocuparea unor poziții în organigrama instituției (șefi servicii, manageri informaționali, consilieri pentru PR, consilieri care urmau să se ocupe de victime). În prezent, instituția probațiunii beneficiază de un cadru legislativ, care reglementează activitatea consilierilor de probațiune, anume: *Legea nr. 129/2002*, *Legea nr. 123 din 4 mai 2006 privind statutul personalului din serviciile de probațiune*, *Legea 327/2006 privind salarizarea și*

alte drepturi, aceste legi asigurând, prin prevederile lor, cadrul general necesar desfășurării în bune condiții a activităților specifice serviciilor de probațiune. De asemenea, au fost elaborate documentele care asigură funcționarea oricărei instituții: *Codul deontologic al personalului de reintegrare socială și supraveghere* și *Regulamentul de ordine interioară al serviciilor de protecție a victimelor și reintegrare socială a infractorilor*.

Procesul de instituționalizare a probațiunii, evoluția acesteia, de la o idee transpusă în cadrul unui proiect pilot, până la crearea unui sistem național cu 41 de servicii județene, a beneficiat de suportul financiar și logistic al unor state cu tradiție în domeniul probațiunii. Ne referim aici la Marea Britanie și Olanda, care au acordat sprijin financiar și asistență tehnică pentru pregătirea personalului în domeniul dezvoltării practicilor din probațiune, management informațional și strategic. Astfel, începând din perioada 1998–2003, guvernul Marii Britanii a finanțat prin DFID programul „Probațiunea în România”, iar guvernul olandez programul Natra „Înființarea Serviciului de Probațiune în Municipiul București” (2000–2003)².

În România, instituția probațiunii s-a construit în jurul ideii necesității dezvoltării unui sistem de măsuri alternative de sancționare a infractorilor, măsuri care să facă posibilă degrevarea sistemului penitenciar de eticheta supraaglomerării și, în același timp, să permită „reabilitarea juridică și socială a persoanelor care au comis infracțiuni, scăderea riscului de a se mai comite infracțiuni și prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni, protecția publicului și a victimelor/creșterea gradului de siguranță socială, repararea prejudiciului față de comunitate”³.

Toate activitățile derulate de consilierii de probațiune aveau drept obiective majore: „*a.* asigurarea unui control asupra persoanei condamnate prin supravegherea modului în care aceasta respectă măsurile/obligățiile ce i-au fost impuse de către instanțele de judecată; *b.* identificarea nevoilor criminogene ale persoanelor supravegheate; *c.* motivarea persoanelor supravegheate pentru a se angaja în procesul de schimbare comportamentală; *d.* oferirea de suport pentru a menține comportamentul dezirabil obținut prin intervenție; *e.* asigurarea unui management al riscului adecvat rezultatelor obținute prin evaluare; *f.* facilitarea posibilității persoanei sancționate de a recompensa comunitatea vătămată prin infracțiune”⁴.

Inițial, în cadrul serviciilor de probațiune se desfășurau, în principal, două tipuri de activități: redactarea de referate de evaluare pentru minorii și adulții care au comis infracțiuni și supravegherea persoanelor pentru care instanța a dispus respectarea măsurilor și obligațiilor prevăzute în Codul Penal la articolele 86³ alin. 1 lit. a–d și 86³ alin. 3 lit. a–f sau a minorilor condamnați în baza art. 110¹ sau față

² Ioan Durnescu, *O istorie a probațiunii în România*, în: Valentin Schiaucu, Rob Canton (coord.), *Manual de probațiune*, București, Editura Euro Standard, 2008, p. 15–16.

³ Ligia Dumitrașcu, Valentin Schiaucu, *Supravegherea în comunitate*, în: Valentin Schiaucu, Rob Canton (coord.), *op. cit.*, p. 158.

⁴ *Ibidem*.

de care s-a luat o măsură educativă a libertății supravegheate art. 103 alin. 3 lit. a–c Cod Penal. Activitatea de redactare a referatelor de evaluare presupunea culegerea de informații privind infractorul, mediul familial și grupul de prieteni, în scopul identificării factorilor de risc, care ar putea duce la reiterarea infracțiunilor, dar și a factorilor care pot contribui la evoluția infractorului în sens pozitiv, prin intervenția familiei, prietenilor, a școlii sau a altor persoane. Al doilea tip de activitate, cel de supraveghere, presupunea intervenția consilierului de probațiune în sensul asigurării respectării măsurilor menționate de lege: prezentarea regulată la Serviciul de Probațiune, informarea Serviciului de Probațiune despre deplasările cu o durată mai mare de 8 zile în afara localității de domiciliu (localitatea în care se deplasează, durata, adresa la care stă), informații despre resursele și mijloacele de existență, motivele schimbării locului de muncă. De asemenea, supravegherea presupunea și respectarea obligațiilor: de a avea un loc de muncă, de a urma cursurile școlare sau de calificare, de a nu frecventa anumite locuri, de a nu schimba domiciliul, de a nu depăși limitele spațiale impuse de lege, de a nu conduce mașini, de a urma tratamentele și îngrijirile medicale necesare dezintoxicării.

Începând din anul 2006, responsabilitățile consilierilor de probațiune au crescut, ca urmare a intrării în vigoare a *Legii nr. 275/2006 privind executarea pedepselor și a măsurilor dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal*. Conform acestei legi, consilierii de probațiune aveau obligația de a participa la unele activități desfășurate în cadrul penitenciarelor din aria de competență teritorială – este vorba despre comisiile de individualizare a pedepselor și comisiile de liberare condiționată.

În ceea ce privește categoriile de beneficiari ai serviciilor de probațiune, se evidențiază prezența mai multor categorii de persoane condamnate pentru diverse infracțiuni, în general infracțiuni care au un grad mic de pericolozitate, persoane care se află în supravegherea SP, ca urmare a unei decizii judecătorești (minori sancționați cu măsura libertății supravegheate și adulți pentru care s-a dispus suspendarea executării pedepsei sub supravegherea SP, persoane bolnave HIV/TBC, consumatori de droguri, persoane cu tulburări mintale) și persoane condamnate pentru diverse infracțiuni, aflate în penitenciar și care se pregătesc pentru liberarea condiționată.

Indiferent de vârsta sau motivul pentru care au intrat în evidența serviciilor de probațiune, beneficiarii⁵ sunt tratați de consilierii de probațiune în conformitate cu principiile care fac obiectul recomandărilor Uniunii Europene, dar și al altor documente internaționale, care reglementează drepturile omului: dreptul la autodeterminare, imparțialitatea, deschiderea și respectul, onestitatea, evitarea discriminării pe orice teme, acceptanța, confidențialitatea datelor referitoare la infractor.

⁵ În cursul acestui articol vom utiliza termenul de *beneficiar* pentru a desemna orice persoană care intră în evidența Serviciului de Probațiune: persoana pentru care Serviciul de Probațiune elaborează referat de evaluare, fie persoana condamnată la executarea pedepsei sub supraveghere, fie persoana care se află în penitenciar pentru executarea unei pedepse privative de libertate.

Consilierii de probațiune au fost formați pentru a oferi servicii complexe beneficiarilor, altfel spus, consilierii de probațiune devin *manageri de caz* în relație cu persoanele care le-au fost repartizate. Intervenția consilierilor de probațiune în cazul solicitărilor de întocmire de referate de evaluare este destul de limitată, consilierul fiind doar persoana care culege informații despre învinuit/inculpat și elaborează referatul conform standardelor. Situația se schimbă atunci când este vorba despre activitatea de supraveghere, când rolul consilierului de probațiune devine mai important și datorită complexității intervenției care se întinde pe o perioadă mai lungă de timp (de la 2 ani până la maximum 9 ani, în funcție de sentință). În perioada de supraveghere, în calitate de manager de caz, consilierul are obligația să inițieze toate activitățile necesare și legale pentru ca beneficiarul să respecte sentința instanței de judecată (care conține măsurile și obligațiile generale și speciale valabile pentru fiecare caz). Dincolo de intervenția în sensul asigurării respectării dispozițiilor legale pe care le primește orice beneficiar care intră în evidența serviciilor de probațiune, ca manager de caz consilierul oferă asistență și consiliere fiecărei persoane supravegheate. Consilierul are obligația de a interveni punctual, în funcție de situația fiecărui beneficiar, în sensul rezolvării problemelor identificate pe parcursul evaluării. De altfel, încă de la primele întâlniri cu beneficiarii, consilierul de caz realizează o evaluare inițială a nevoilor (nevoia de a avea o locuință, un loc de muncă, de a urma cursuri profesionale, ședințe de consiliere psihologică, de a beneficia de asistență medicală) și întocmește un plan individual de supraveghere în care precizează tipurile de nevoi identificate, obiectivele și activitățile care urmează a fi derulate pentru satisfacerea acestora. Întrucât pentru satisfacerea unor nevoi este necesară intervenția mai multor persoane (membrii familiei beneficiarului, prieteni, specialiști), consilierul și beneficiarul stabilesc împreună persoanele care pot ajuta la atingerea obiectivelor stabilite în cadrul planului.

Prezentarea aspectelor generale privind instituția probațiunii în România, descrierea succintă a principalelor activități derulate de consilierii de probațiune constituie elementele de introducere a cititorului puțin familiarizat cu informațiile privind această instituție recent apărută ca urmare a necesității adaptării sistemului juridic românesc la normele europene cuprinse în *acquis*-ul comunitar. Instituția probațiunii a luat naștere nu numai din considerente de ordin economic, ci și din necesitatea implementării recomandărilor europene⁶ privind dezvoltarea sancțiunilor alternative la pedeapsa cu închisoarea, la nivelul sistemului juridic românesc și al respectării prevederilor documentelor internaționale anterior semnate: Convenția Europeană a Drepturilor Omului și Convenția Europeană privind Prevenirea Torturii. În același timp, instituția probațiunii reprezintă și rezultatul recomandărilor făcute de Consiliul Europei în cadrul unor documente

⁶ Recomandarea Comitetului de Miniștri (92)16, privind Regulile Europene asupra Măsurilor și Sancțiunilor Comunitare, *Recommandation n° R (92) 16 du Comité des Ministres aux États membres relative aux règles européennes sur les sanctions et mesures appliquées dans la communauté*, <http://lms.coe.int/uhbin/cgisirsi/EMro8B27yC/CENTRAL/313530006/9>

internaționale, care subliniau necesitatea corelației dintre nivelul pedepsei și infracțiune⁷, și de Comisia Europeană, în rapoartele de țară, în cadrul cărora se menționa probațiunea, ca element al reformei sistemului judiciar.

2. PRACTICI ȘI STRATEGII SITUAȚIONALE ÎN CONTEXTUL (POST)ADERĂRII LA UNIUNEA EUROPEANĂ STUDIU DE CAZ: SERVICIUL DE PROBAȚIUNE DE PE LÂNGĂ TRIBUNALUL BUCUREȘTI

2.1. METODOLOGIA CERCETĂRII

Investigațiile realizate la nivelul Serviciului de Probațiune de pe lângă Tribunalul București (SPB) și-au propus să evidențieze modul în care o instituție, parte a sistemului juridic românesc, reușește să-și asume normele europene și să le transpună la nivelul practicilor. Întrucât nu putem face abstracție de contextul general în care funcționează această instituție, ne-am propus să abordăm și aspecte privind percepția personalului acestei instituții a modului în care normele europene au fost transpuse la nivelul instituțiilor cu care acest personal vine în contact, în relațiile profesionale sau în viața cotidiană. Pentru a ilustra modul în care normele europene sunt integrate la nivelul SPB, am decis să analizăm momentul aplicării articolului 482 din Codul de Procedură Penală la 1 aprilie 2007. Articolul 482 stabilea, prin prevederile sale, obligativitatea solicitării, de către organele de urmărire penală (poliție și parchete) sau instanțele de judecată, a referatelor de evaluare în cauzele cu minori infractori. Sarcina întocmirii acestor referate de evaluare a revenit consilierilor de probațiune din cele 41 de servicii existente la nivel național. Studiul de caz realizat la nivelul Serviciului de Probațiune București a încercat să surprindă practicile și reacțiile consilierilor în contextul supraaglomerării activității SPB, strategiile dezvoltate pentru ieșirea din situațiile de criză și finalizarea acestora.

Lucrarea de față aduce în discuție rezultatele obținute ca urmare a desfășurării unor investigații derulate în intervalul 1 februarie–15 octombrie 2007. Metodologia utilizată pe parcursul cercetării a inclus realizarea unor interviuri cu personalul SPB (consilieri de probațiune – juriști, psihologi, supervizor) și observația participativă pe parcursul celor 8 luni de activitate desfășurate de subsemnata, în calitate de consilier de probațiune în cadrul Serviciului de Probațiune de pe lângă Tribunalul București (1 februarie–15 octombrie). Interviurile realizate la nivelul SPB au fost structurate astfel încât să obținem informații privind percepția publică a reglementărilor europene, oportunitățile/avantajele/prioritățile organizației în contextul european, consecințele adaptării la normele europene, practicile și strategiile adoptate pentru integrarea normelor europene.

⁷ Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, 7 decembrie 2000, Nisa, disponibilă la: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:303:0001:0016:RO:PDF>

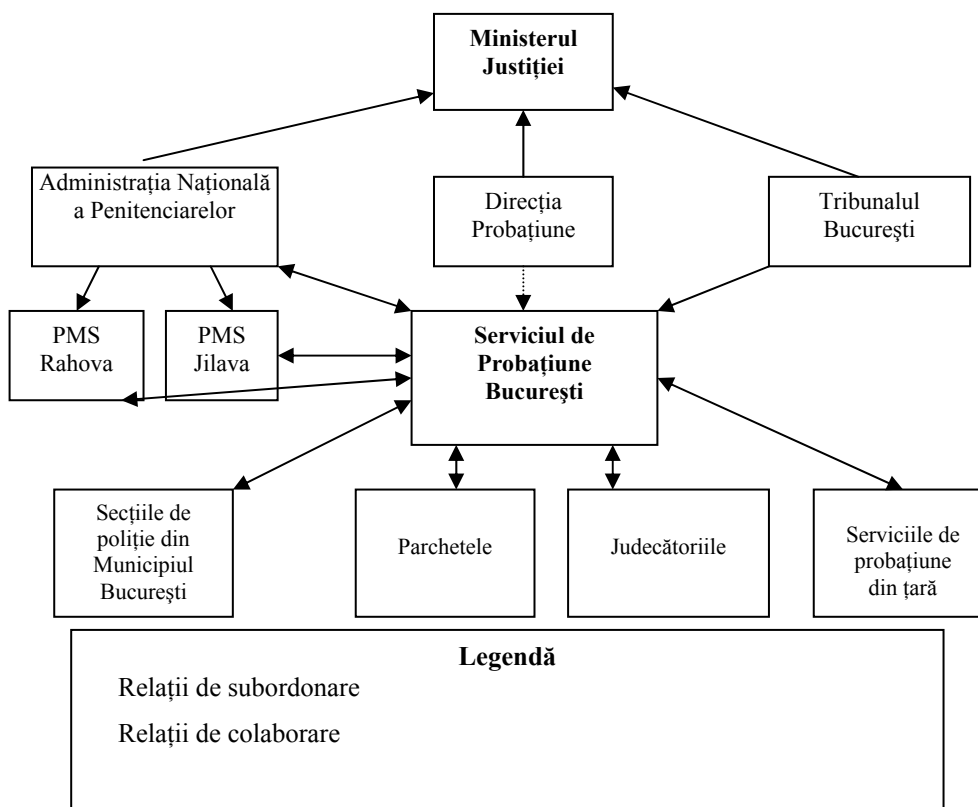
2.2. SERVICIUL DE PROBAȚIUNE BUCUREȘTI

2.2.1. SPB ÎN CADRUL SISTEMULUI JUDICIAR – TIPOLOGIA RELAȚIILOR

În momentul derulării investigațiilor noastre (2007), sistemul național de probațiune era compus din 41 de servicii de probațiune, care funcționau pe lângă tribunalele județene. Așa cum am mai precizat și în capitolele anterioare, SPB, asemenea celorlalte servicii de probațiune, se află în subordinea unui tribunal, în cazul de față Tribunalul București, și a Direcției de Probațiune din Ministerul Justiției. Întrucât instituția probațiunii este parte componentă a sistemului judiciar, SPB are relații de colaborare cu celelalte instituții implicate în realizarea actului de justiție: poliția, judecătoriile, parchetele, Administrația Națională a Penitenciarelor, celelalte servicii de probațiune din țară. În același timp, datorită specificului activităților desfășurate pentru realizarea nevoilor beneficiarilor, SPB colaborează cu o rețea de instituții din afara sistemului juridic: unități de învățământ, instituții medicale, organizații neguvernamentale, firme private (vezi *Figura nr. 1*).

Figura nr. 1.

Serviciul de Probațiune București – relații instituționale de subordonare și colaborare

Serviciul de Probațiune București funcționează pe lângă Tribunalul București, asigurând serviciile necesare unei bune realizări a actului de justiție în cadrul celor șase judecătoria de sector și a judecătoriilor Buftea și a sectorului Ilfov. Altfel spus, consilierii de probațiune din cadrul SPB întocmesc, la solicitarea judecătoriilor din aria de competență, referate de evaluare pentru persoanele care au comis diverse infracțiuni și pentru care instanța apreciază că informațiile prezentate de către consilieri ar fi utile în luarea deciziei privind sentința care urmează a fi dată. De asemenea, SPB desfășoară activitățile specifice la nivelul celor două penitenciare care se află în aria sa de competență: Penitenciarul de Maximă Siguranță Rahova și Penitenciarul de Maximă Siguranță Jilava. În cazul colaborării cu penitenciarele, consilierii de probațiune sunt implicați în activități specifice în cadrul comisiilor de liberare condiționată și a comisiilor de individualizare a pedepsei. În ceea ce privește relația cu reprezentanții poliției, SPB răspunde solicitărilor venite din toate cele 26 de secții de poliție plus Poliția Transporturi feroviare. De asemenea, SPB derulează activități specifice pentru redactarea de referate de evaluare și pentru parchetele de pe raza municipiului București.

2.2.2. ORGANIZARE: ȘEF, SUPERVIZOR, TIPURI DE CONSILIERI

Organigrama SPB includea în structura sa un post de șef de serviciu, un supervisor, un manager informațional și un consilier responsabil cu relațiile publice.

La începutul anului 2007, în cadrul SPB existau 10 consilieri de probațiune, din care unul deținea funcția de șef de serviciu, iar din februarie unul deținea funcția de supervisor. Numărul consilierilor a crescut din martie, când au venit în SPB și noii angajați. Prin urmare, la 1 aprilie 2007, momentul intrării în vigoare a articolului 482, în cadrul SPB își desfășurau activitatea 20 de consilieri de probațiune. Consilierii de probațiune puteau fi grupați, în funcție de experiența în cadrul probațiunii, în două categorii: consilierii cu vechime (8) și consilierii care se aflau la începutul activității (12).

La rândul lor, consilierii cu vechime erau fie dintre consilierii care au lucrat în probațiune încă din faza în care aceasta reprezenta un experiment dezvoltat de organizații neguvernamentale, fie dintre cei care au intrat în sistem în anul 2000, când probațiunea dobânda consistență și statutul său era reglementat prin legi speciale. Categoria consilierilor cu vechime era, din punct de vedere al gradelor profesionale, structurată pe trei categorii: consilieri de probațiune gradele III–I. Trecerea unui consilier de la un grad inferior la unul superior se făcea pe bază de concurs organizat de Direcția de Probațiune. Pentru înscrierea la concurs existau criterii de vechime care trebuiau îndeplinite. Concursul consta din redactarea unei lucrări care prezenta rezultatele unor investigații realizate la nivelul SPB, unul din criteriile de evaluare fiind cel al contribuției acestor lucrări pentru îmbunătățirea activității de probațiune (erau avansați în grad cei care luau minimum nota opt).

Categoria consilierilor cu vechime beneficiase de-a lungul activității lor în SPB de cursuri de formare cu experți internaționali și de vizite de lucru în Olanda și Marea Britanie.

2.2.3. FORMAREA PROFESIONALĂ A CONSILIERILOR DE PROBAȚIUNE

Consilierii de probațiune care au intrat în martie 2007 în SPB, prin concurs, au fost incluși într-un stagiu de pregătire intensivă imediat după angajarea lor, pentru a putea fi familiarizați cu specificul activității din probațiune. Conform legislației în vigoare, orice consilier de probațiune este stagiar timp de un an, trecerea sa de această perioadă făcându-se pe baza unei evaluări a activității de probațiune și a susținerii unui concurs.

Din punct de vedere al pregătirii profesionale, consilierii de probațiune sunt absolvenți de studii superioare în domeniile: drept, sociologie, asistență socială și psihologie. Aceste studii au fost completate, de majoritatea consilierilor, cu studii masterale cu tema: „Administrarea comunitară a justiției”, organizate de Facultatea de Sociologie și Asistență Socială. Așa cum am mai precizat, consilierii vechi au beneficiat și de formarea în domeniul probațiunii prin intermediul programelor de formare inițiate de experți internaționali. În plus, unii consilieri au fost formați pentru a desfășura activități specifice unor poziții din organigramă: șefi serviciu, supervisor, manager informațional, consilier cu atribuții de PR, consilier specializat în asistența victimelor, consilier responsabil cu recrutarea și organizarea muncii voluntarilor din probațiune.

Activitatea consilierilor de probațiune este evaluată anual de către șeful SPB și de către inspectorii de probațiune din Direcția de Probațiune. Începând din 2007, activitatea consilierilor este evaluată periodic și de către supervisor. Printre criteriile incluse în grila de evaluare a consilierilor de probațiune de către supervisorul SPB se afla și preocuparea consilierului de a-și îmbunătăți pregătirea profesională, „autoperfecționarea/valorificarea experienței dobândite (interes pentru îmbunătățirea activității practice, capacitatea de a transpune în practică cunoștințele teoretice dobândite)”⁸. De altfel, consilierii de probațiune pot opta pentru participarea la cursurile de *training* organizate pentru atestarea ca moderatori pentru programele de asistență și consiliere derulate de SPB (de exemplu, programele: Unu-la-Unu, *Gândește-te și schimbă-te* – STOP, *Dezvoltarea abilităților sociale* – minori – DAS).

⁸ Ramona Ghedeon, Raluca Ionescu, Monica Palaghia, Noemi Molnar, Sorin Simon, *Debutul supervizării în cadrul serviciilor de probațiune în România*, în: Valentin Schiauciu, Rob Canton (coord.), *op. cit.*, p. 441.

3. EVOLUȚIA SERVICIULUI DE PROBAȚIUNE ÎN CONTEXTUL POSTADERĂRII LA UE – 2007

Începutul anului 2007 a însemnat, pentru serviciile de probațiune din România, introducerea unor noi reglementări juridice în practica consilierilor de probațiune. Este vorba despre intrarea în vigoare, la 1 aprilie, după ce a fost amânat o dată, a articolului 482 din Codul de procedură penală. Aplicarea acestui articol însemna introducerea obligativității solicitării, de către organele de urmărire penală sau instanța de judecată, a întocmirii referatelor de evaluare în cauzele cu infractori minori.

Caseta nr. 1

„**Art. 482 I.** În cauzele cu infractori minori, organul de urmărire penală sau instanța de judecată are obligația să dispună efectuarea referatului de evaluare de către Serviciul de protecție a victimelor și reintegrare socială a infractorilor de la domiciliul minorului, potrivit legii.

2. Referatul de evaluare are rolul de a furniza organului judiciar date privind persoana minorului și perspectivele de reintegrare socială a acestuia.

3. Datele privind persoana minorului se referă la:

- a. starea fizică și profilul psihologic ale minorului;
- b. dezvoltarea intelectuală și morală a minorului;
- c. mediul familial și social în care a trăit și s-a dezvoltat minorul;
- d. factorii care influențează conduita minorului și care au favorizat comportamentul infracțional al acestuia;
- e. trecutul infracțional al minorului;
- f. comportamentul minorului înainte și după comiterea faptei.

4. La întocmirea referatului de evaluare, Serviciul de protecție a victimelor și reintegrare socială a infractorilor poate consulta medicul de familie al minorului, profesorii acestuia, precum și orice alte persoane care pot furniza date despre persoana minorului”⁹.

Intrarea în vigoare a articolului 482 din Codul de procedură penală a fost precedată (1 martie 2007) de apariția, în organigrama serviciilor de probațiune, a funcției de supervisor. Această funcție putea fi ocupată de un consilier de probațiune ales prin vot de către ceilalți consilieri din serviciile de probațiune. Aflat la începutul activității sale, supervisorul a încercat să-și impună strategia de supervizare care necesita respectarea planului de supervizare pe care l-a întocmit și l-a adus la cunoștința consilierilor: supervizare inițială, supervizare continuă, norme de realizare și standarde pentru referatele de evaluare realizate pentru minori și adulți, cerințe pentru desfășurarea activității de supraveghere. Scopul implementării activității de supervizare la nivelul serviciilor a fost acela de a contribui la dezvoltarea unor bune practici în domeniul probațiunii.

⁹ *Legea nr. 356 din 21 iulie 2006 pentru modificarea și completarea Codului de procedură penală, precum și pentru modificarea altor legi*, „Monitorul Oficial” nr. 677/7 august 2006, disponibilă la: http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.lista_mof?idp=16059

Prin urmare, în prima jumătate a anului 2007, Serviciul de Probațiune București, mai precis, consilierii de probațiune din acest serviciu, a fost nevoit să facă față cerințelor impuse de introducerea în sistemul de justiție românesc a unor norme europene care au urmări evidente și la nivelul activității de probațiune, conform art. 482, dar și cerințelor implementării activităților de supervizare în domeniul probațiunii. Deoarece studiul desfășurat de noi a avut drept scop evidențierea practicilor și strategiilor adoptate de consilierii de probațiune în contextul reformării sistemului de justiție și adaptării lui la normele europene din domeniu, ne vom concentra în cele ce urmează asupra consecințelor aplicării articolului 482, problematica supervizării fiind abordată doar pentru a ilustra contextul în care s-a desfășurat activitatea consilierilor de probațiune din București.

3.1. CONTEXTUL GENERAL ÎN CARE A EVOLUAT SERVICIUL DE PROBAȚIUNE BUCUREȘTI ÎN ANUL 2007: MINISTERUL JUSTIȚIEI ȘI DIRECȚIA DE PROBAȚIUNE

Activitatea Ministerului Justiției a fost marcată în anul 2007 de lipsă de continuitate, ca să nu spunem de instabilitate. Schimbările determinate de instalarea celor trei miniștri ai justiției, într-un singur an, au avut consecințe și asupra activității serviciilor de probațiune. Înlocuirea ministrului justiției Monica Macovei (decembrie 2004–5 aprilie 2007) cu Tudor Chiuariu, pentru câteva luni (aprilie–decembrie 2007), a determinat în scurt timp și înlăturarea unor secretari de stat și a unor directori din Ministerul Justiției. Printre acești directori s-a numărat și cel care coordona activitatea serviciilor de probațiune din România (28 noiembrie 2007). Până la numirea noului director al Direcției de Probațiune, activitatea serviciilor de probațiune a fost coordonată de un secretar de stat din ministerul Justiției. Pentru un interval de câteva luni, cât a durat organizarea concursului pentru ocuparea funcției de director, dar și familiarizarea noilor miniștri cu problemele ministerului, starea de incertitudine de la nivelul serviciilor de probațiune, precum și blocajul generat de aplicarea articolului 482 din Codul de Procedură Penală, s-au menținut, datorită lipsei unor decizii. Cu toate acestea, acțiunile derulate de liderii de sindicat din probațiune și intervențiile inspectorilor din Direcția de Probațiune au dus la acceptarea ideii modificării articolului 482 de către reprezentanții ministerului.

3.2. CONSECINȚELE APLICĂRII ART. 482 ÎNCEPÂND CU 1 APRILIE 2007 LA NIVELUL SERVICIULUI DE PROBAȚIUNE BUCUREȘTI

1 aprilie 2007 a adus pentru consilierii de probațiune un volum mare de muncă, în condițiile în care li se cerea să-și îmbunătățească practicile în domeniu, conform normelor de supervizare. Obligativitatea redactării referatelor de evaluare pentru cauzele cu minori de către consilierii de probațiune din SPB însemna preluarea activităților derulate de către asistenții sociali de pe lângă primăriile de sector în cazul minorilor delincvenți. Este vorba despre anchetele sociale pe care

asistenții sociali le redactau la solicitarea poliției. Spre deosebire de anchetele sociale, consilierii de probațiune elaborau referatele de evaluare, care presupuneau desfășurarea unor activități de documentare mult mai complexe și care corespundeau exigențelor impuse de reprezentanții Direcției de Probațiune. În același timp, consilierii de probațiune primeau solicitări de elaborare de referate de evaluare și de la parchetele din aria teritorială de competență, care instrumentau dosare cu minori. 1 aprilie 2007 a impus, de asemenea, obligativitatea redactării referatelor și în toate dosarele cu minori instrumentate de instanțele de judecată. Prin urmare, toate instituțiile care instrumentau dosare cu minori au trimis către Serviciul de Probațiune solicitări pentru întocmirea referatelor de evaluare. Astfel, la nivelul celor 41 de servicii de probațiune au fost înregistrate 7 045 de solicitări de referate pentru dosare în care erau implicați minori, din acestea doar 46,13% dintre referate au fost elaborate¹⁰. În ceea ce privește numărul solicitărilor venite din partea poliției și parchetului, în evidența Serviciului de Probațiune București au intrat în anul 2007 un număr de 1 939 de adrese (în medie aproximativ 100 de solicitări pentru fiecare consilier de probațiune), iar în anul 2008 un număr de 1 010 de solicitări¹¹.

Pe de altă parte, conform reglementărilor în vigoare, referatele de evaluare trebuiau elaborate, în cazul referatelor cerute de instanță, într-un termen legal, pe care consilierul trebuia să-l respecte, dispozițiile legale precizând clar: „consilierul înaintează referatul de evaluare instanței de judecată în termen de 14 zile de la primirea solicitării”¹².

3.3. REACȚIA INSTITUȚIILOR IMPLICATE ÎN REALIZAREA ACTULUI DE JUSTIȚIE

La nivelul sistemului de justiție, în special la cel al poliției, parchetelor, și al judecătoriilor, aplicarea articolului 482 a însemnat, în prima fază, prelungirea termenelor de finalizare și, apoi, blocarea activității legate de instrumentarea dosarelor în care erau implicați minorii. Dosarele aflate la poliție nu puteau fi finalizate și înaintate parchetelor, deoarece nu aveau referatele de evaluare, dosarele aflate la 1 aprilie 2007 la parchete nu puteau fi încheiate pentru că lipseau referatele de evaluare, iar cauzele din instanță nu puteau fi soluționate întrucât le lipseau informațiile prezentate în referatele de evaluare. Fiecare instituție avea interesul să finalizeze cât mai repede dosarele, pentru a elimina una din etichetele

¹⁰ *Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 31/2008 privind modificarea art. 482 din Codul de procedură penală*, „Monitorul Oficial” Partea I, nr. 224/24.03.2008, disponibil la: http://www.avocatnet.ro/content/articles/id_11503/OUG/nr./31/2008/privind/modificarea/Codului/de/procedura/penala.html

¹¹ Date statistice furnizate de Serviciul de Probațiune București.

¹² Art. 8 lit. f din *Regulamentul de aplicare a dispozițiilor Ordonanței Guvernului nr. 92/2000 privind organizarea și funcționarea serviciilor de probațiune*, „Monitorul Oficial” din 29/11/2000 republicat în „Monitorul Oficial”, Partea I, nr. 844 din 16/12/2008.

aplicate sistemului juridic: durata prea mare a instrumentării cazurilor. Așa cum am mai spus, și consilierii de probațiune erau constrânși de termenul legal pentru redactarea referatelor (14 zile pentru instanțele de judecată și 30 de zile pentru secțiile de poliție). Nerespectarea acestui termen de către consilierii de probațiune putea atrage sancționarea cu amenzi de către parchete și de către instanțe. În aceste condiții, consilierii de probațiune lucrau sub presiunea termenelor legale, a sancțiunilor cu amenzi și a intervențiilor directe ale reprezentanților celor trei instituții.

Reprezentanții poliției, presați la rândul lor de către parchete, au încercat să găsească diverse soluții pentru urgentarea redactării referatelor: intervenții telefonice ale șefilor serviciilor de cercetări penale, deplasarea polițiștilor la sediul SPB, deplasarea polițiștilor, împreună cu minorii infractori și părinții lor, la sediul SP, pentru a ușura activitatea consilierilor.

3.4. STRATEGIILE EXPERIMENTATE DE CĂTRE CONSILIERII SERVICIULUI DE PROBAȚIUNE BUCUREȘTI PENTRU DEBLOCAREA ACTIVITĂȚII

Intervențiile reprezentanților poliției, parchetelor și instanțelor de judecată au contribuit la agravarea situației la nivelul SPB. În aceste condiții, consilierii de probațiune și șeful serviciului au încercat să găsească alte soluții de ieșire din situația creată. Stabilind drept prioritate a activității lor *calitatea muncii*, consilierii de probațiune s-au întrunit în ședințe de lucru pentru a decide numărul de referate care pot fi realizate de fiecare categorie de consilieri, în condițiile respectării condițiilor de calitate cerute în cadrul supervizării și al inspecției anuale realizate de către Direcția de Probațiune. Apoi, discuțiile purtate s-au concentrat în jurul posibilelor *strategii de ieșire din criză*. Printre ideile avansate pe parcursul intervențiilor consilierilor s-au numărat cele privind:

- a.* organizarea eficientă a muncii;
- b.* informarea reprezentanților poliției, parchetelor și ai instanțelor privind problemele cu care se confruntă SPB;
- c.* întocmirea unei documentații care să constituie argument pentru Direcția de Probațiune pentru inițierea unei modificări legislative menite să elimine prevederile care blochează activitatea SPB (eliminarea obligativității întocmirii referatelor de evaluare pentru toți minorii investigați de poliție);
- d.* angajarea de personal pe perioadă determinată (soluție care nu e agreată de șeful SPB și supervisor, care apreciază o diminuare a calității referatelor de evaluare);
- e.* creșteri salariale care să motiveze munca peste program a consilierilor.

Odată stabilite aceste direcții de intervenție, au fost desemnați consilierii de probațiune, care urmau să se implice, în perioada imediat următoare, în activitățile necesare deblocării situației. Alături de consilierii desemnați, fiecare consilier avea responsabilitatea de a se implica direct în informarea reprezentanților instituțiilor

cu care venea în contact, privind situația și măsurile luate de SPB, dar și în organizarea activității conform planului stabilit.

a. Organizarea activității consilierilor

Una din soluțiile găsite de consilieri pentru optimizarea activității a fost și aceea care propunea stabilirea unor criterii de realizare în regim de urgență a unor referate de evaluare. Criteriile selectate de consilieri pentru a defini o situație de urgență au fost: minori sub 16 ani, referate solicitate de către instanțele de judecată, referate solicitate de poliție și parchet, în care faptele erau realizate prin folosirea armelor, făptuitorii erau arestați preventiv sau se aflau în închisoare, ori făptuitorii erau persoane care puteau fi încadrate în categoria copiilor străzii sau aveau un domiciliu necunoscut, instabil.

O altă soluție adoptată de consilieri a fost cea a creării unei baze de date în Excel, în care să fie introduse solicitările de referate și datele relevante privind aceste referate. Această soluție a fost acceptată după ce încercarea de a realiza un *Dosar intrări adrese solicitări de referate pentru minorii cercetați de secțiile de poliție* (26 secții de poliție plus Poliția Transporturi feroviare) s-a dovedit a fi mai greu de întreținut și nu oferea avantajele unei baze de date electronice (accesarea rapidă a informațiilor privind persoanele pentru care au fost solicitate referatele de evaluare).

Pe lângă aceste măsuri, în conformitate cu deciziile luate ca urmare a discuțiilor purtate la nivelul consilierilor din probațiune, șeful serviciului repartiza referatele de evaluare conform numărului stabilit pentru fiecare tip de consilier: 6 referate ieșite pe lună, pentru consilierii vechi, și de la 3 referate pe lună (pentru primele 6 luni de activitate) până la 6 referate pe lună, pentru consilierii aflați în stagiul de 1 an.

b. Informarea instituțiilor implicate în actul de justiție

Pentru detensionarea relațiilor cu reprezentanții poliției, șeful serviciului a decis să fie transmisă o adresă către Poliția Capitalei, prin care această instituție să fie informată despre situația existentă la nivelul SPB. De asemenea, reprezentanții poliției erau informați privind decizia luată la nivelul SPB, de a contacta secțiile de poliție în momentul în care referatele vor fi finalizate, încercându-se astfel să se reducă presiunile exercitate de poliție.

În ceea ce privește relația cu instanțele de judecată și parchetele, care amenințau cu aplicarea de amenzi în cazul nerespectării termenelor legale de redactare a referatelor, șeful serviciului și supervisorul serviciului au decis să informeze oficial instituțiile de mai sus despre situația creată și despre decizia lor de a aplica strategia corespunzătoare privind normarea muncii consilierilor și respectarea standardelor de calitate.

c. Inițierea unor modificări legislative

Una din particularitățile aplicării articolului 482 rezidă în faptul că cele mai importante consecințe negative asupra activității consilierilor au fost resimțite la

nivelul orașelor mari și, în special, la nivelul SP București, unde numărul minorilor investigați pentru diverse fapte este cu mult mai mare decât în alte comunități urbane. Cu toate că efectele articolului 482 au fost diferite ca intensitate la nivelul altor servicii, reprezentanții SP București au reușit să coalizeze în jurul lor toate SP din țară și să inițieze dezbateri la nivelul întregului sistem de probațiune, privind organizarea SP, pentru a ieși din criza generată de aplicarea modificărilor Codului de procedură penală.

Criza generată de aplicarea articolului 482 a determinat readucerea în discuție a situației serviciilor de probațiune, insistându-se pe ideea necesității unei autonomii financiare și organizatorice, asemenea Administrației Naționale a Penitenciarelor. Altfel spus, criza a fost folosită de liderii consilierilor de probațiune ca argument pentru relansarea în discuție și a unor idei mai vechi. Au fost vehiculate, cu această ocazie, idei privind necesitatea modificărilor legislative pentru eliminarea art. 482, dar și alte idei privind necesitatea dezvoltării sistemului național de probațiune.

Încercarea consilierilor de probațiune de a „profita” de situație și de a obține autonomia financiară s-a concretizat în organizarea unor întâlniri de lucru, care s-au finalizat cu elaborarea unui *Proiect de hotărâre de guvern*, care ar fi permis înființarea Autorității Naționale a Probațiunii. Acțiunile desfășurate în sensul materializării acestui proiect au eșuat, inițiativa rămânând în faza de proiect datorită unor motive care au ținut de schimbarea miniștrilor și a secretarilor care agreeau aceasta idee, înlăturarea directorului Direcției de Probațiune și lipsa deciziei privind numirea altui director, lipsa fondurilor necesare unei structuri noi, alte priorități ale sistemului de justiție legate îndeosebi de lupta anticorupție și redactarea modificărilor la Codul Penal etc.

3.5. REZULTATELE STRATEGIEI ADOPTATE DE SPB

Așa cum am văzut, anul 2007 a adus în probațiune două elemente care au produs perturbări la nivelul activității curente a serviciilor de probațiune din România. Consecințele acestor noi cerințe s-au resimțit diferit la nivelul celor 41 de servicii de probațiune. Intrarea în vigoare a articolului 482, ca urmare a reformării sistemului de justiție și alinierii la *acquis*-ul comunitar, a determinat reacția promptă a serviciilor de probațiune. În ceea ce privește Serviciul de Probațiune din București, aplicarea modificărilor procedurale și introducerea supervizării au determinat, din partea consilierilor, inițiativa organizării și identificării unor soluții viabile. Dacă, în prima fază, aceștia au încercat să găsească soluții menite să organizeze mai bine activitatea, pentru a rezolva toate solicitările venite dinspre instituțiile abilitate, în faza a doua, serviciile de probațiune au încercat să intervină, în scopul inițierii unor modificări legislative menite să deblocheze situația.

Preocuparea consilierilor din SPB de a se implica în rezolvarea situației prin inițiative menite să aducă la cunoștința Direcției de Probațiune și a reprezentanților instituțiilor direct afectate de situația de criză, a fost completată de acțiuni menite să eficientizeze activitatea și să asigure ieșirea referatelor de evaluare în termenul legal. Eficientizarea activității de redactare a referatelor s-a făcut în condițiile în care au crescut și exigențele referitoare la calitatea referatelor de evaluare sau a activității de supraveghere. Deși aflată în fază experimentală, introducerea supervizării la nivelul SPB în același interval de timp cu articolul 482 a contribuit la agravarea situației. Cerința impusă de supervizare, dar nu numai, de a utiliza mai multe surse de informații în colectarea datelor privind evoluția infractorului până la cercetarea lui pentru comiterea de infracțiuni, dar și insistența de a realiza vizite la domiciliul acestuia, în condițiile în care serviciul nu dispunea de mașini care să permită deplasarea în aceeași zi în mai multe zone ale Bucureștiului, au îngreunat derularea activităților de redactare a referatelor. Coincidența aplicării celor două modificări ale activității în probațiune a transformat o idee bună, cea a supervizării, care se aplică cu succes în sistemul de probațiune britanic, într-un element perturbator pentru Serviciul de Probațiune București, care a fost prins între două cerințe: una care îi impunea să crească numărul referatelor de evaluare, pentru a finaliza solicitările intrate în evidența SPB și a respecta termenele legale, și alta care îi solicita creșterea calității, sistematizarea și uniformizarea practicilor din sistemul de probațiune din România.

Reacția consilierilor de probațiune și a reprezentanților instituțiilor afectate de aplicarea articolului 482 a determinat luarea în discuție la nivelul Ministerului Justiției a unui proiect de modificare a acestuia. Concret, aceste modificări nu au fost atât de radicale cum ar fi dorit practicienii din serviciile de probațiune (redactarea referatelor doar în cazul în care instanța de judecată solicita acest lucru), soluția adoptată la nivelul ministerului fiind mai degrabă una care întreține o situație de disconfort la nivelul SPB. Textul articolului 482 a fost modificat printr-o ordonanță de urgență publicată în martie 2008, la aproape un an de la aplicarea lui în forma inițială. Dacă, în cadrul articolului 482, așa cum era el valabil la 1 aprilie 2007, era prevăzută obligativitatea întocmirii referatului de evaluare („organul de urmărire penală sau instanța de judecată are obligația să dispună efectuarea referatului de evaluare de către Serviciul de protecție a victimelor și reintegrare socială a infractorilor de la domiciliul minorului, potrivit legii”), articolul modificat prin ordonanță stipula în termeni preciși obligația de a dispune elaborarea referatului de evaluare doar pentru instanțele de judecată: referatele se redactează în cauzele cu minori, în situația în care nu au fost redactate în cursul urmăririi penale. Dificultățile apar în momentul în care se face referire la cazurile în care procurorul poate solicita întocmirea referatului de evaluare. Procurorul poate dispune întocmirea referatului de evaluare „atunci când consideră necesar”, în dosarele în care minorii au calitatea de învinuiți sau inculpați.

Caseta nr. 2

Articolul 482 din Codul de procedură penală, republicat în „Monitorul Oficial” al României, Partea I, nr. 78 din 30 aprilie 1997, cu modificările și completările ulterioare, se modifică și va avea următorul cuprins:

Referatul de evaluare a minorului

Art. 482. În cauzele cu invinuiți sau inculpați minori, procurorul care supraveghează sau, după caz, efectuează urmărirea penală, poate să solicite, atunci când consideră necesar, efectuarea referatului de evaluare de către serviciul de probațiune de pe lângă tribunalul în a cărui circumscripție teritorială își are locuința minorul, potrivit legii.

În cauzele cu inculpați minori, instanța de judecată are obligația să dispună efectuarea referatului de evaluare de către serviciul de probațiune de pe lângă tribunalul în a cărui circumscripție își are locuința minorul, potrivit legii, cu excepția cazului în care efectuarea referatului de evaluare a fost solicitată în cursul urmăririi penale, potrivit dispozițiilor alin. 1, situație în care dispunerea referatului de către instanță este facultativă.

Referatul de evaluare are rolul de a furniza organului judiciar date privind persoana minorului în perspectiva socială.

Referatul de evaluare se realizează în conformitate cu structura și conținutul prevăzute de legislația specială ce reglementează activitatea serviciilor de probațiune¹³.

Singura diferență față de textul anterior ar fi faptul că opțiunea procurorului de a dispune întocmirea referatului de evaluare este facultativă. Prin urmare, serviciile de probațiune vor continua să fie solicitate pentru redactarea referatelor de evaluare atât la cererea procurorului, pe parcursul instrumentării cazului, cât și la cea a judecătorului, înainte de a se lua o decizie în privința sentinței care urmează a fi dispusă.

CONCLUZII

Aplicarea articolului 482, ca urmare a transunerii unor norme europene la nivelul sistemului juridic românesc, a evidențiat, prin consecințele pe care le-a avut la nivelul întregului sistem de justiție, dificultățile procesului de integrare a unor norme europene la nivel național. Ceea ce părea să fie o simplă modificare a procedurilor, prin intermediul unui articol, s-a dovedit a fi, în practică, un moment de criză pentru instituțiile implicate în realizarea actului de justiție: poliție, parchete și instanțe. Materializarea unor norme europene la nivelul practicilor din sistemul de justiție s-a dovedit a fi, de această dată, dificilă. Disfuncționalitățile sesizate pe parcursul investigațiilor noastre au pus în evidență o serie de factori care au contribuit la producerea situației de criză. Dintre aceștia, menționăm: lipsa unei documentări prealabile a persoanelor implicate în reformarea și implementarea normelor europene privind specificul activității de probațiune și volumul de activitate care urma să fie transferat către serviciile de probațiune, lipsa consultării

¹³ Ordonanța de urgență nr. 31/2008 privind modificarea art. 482 din Codul de procedură penală, în „Monitorul Oficial”, Partea I, nr. 224 din 24/03/2008.

consilierilor de probațiune anterior aplicării acestor modificări legislative, lipsa unei viziuni de ansamblu asupra reformei sistemului juridic românesc, ignorarea semnalelor privind efectele negative ale modificării procedurilor privind instrumentarea cazurilor în care sunt implicați minorii delincvenți.

Strategia adoptată de către consilierii de probațiune, în situația de criză generată de aplicarea articolului 482, s-a finalizat cu modificarea conținutului articolului 482, fapt care poate fi apreciat drept un rezultat pozitiv, deși nu s-a obținut o formă a articolului care ar fi putut să decongestioneze activitatea serviciilor și să permită îmbunătățirea practicilor din probațiune, prin centrarea activității îndeosebi pe supravegherea persoanelor care intră în evidența Serviciilor de Probațiune și pe acordarea unor servicii performante de asistență și consiliere, care ar conduce la reducerea riscului de recidivă pentru beneficiarii activităților de probațiune.

Ațiunile consilierilor din serviciile de probațiune au avut și efecte perverse pentru consilieri. Încercările consilierilor de a obține unele creșteri salariale și de a atrage suportul ministerului pentru proiectul de înființare a Autorității Naționale de Probațiune au eșuat, în momentul în care au obținut modificarea articolului 482. Reprezentanții Ministerului Justiției s-au folosit de această modificare, argumentând menținerea veniturilor la același nivel cu reducerea volumului activității, ca urmare a aplicării noului articol 482. La fel au fost argumentate și suplimentările de personal cerute de consilieri pentru a desfășura în bune condiții activitățile specifice. Consecințele acestor decizii, luate de reprezentanții Ministerului Justiției, nu au întârziat să apară la nivelul consilierilor din cadrul Serviciului de Probațiune București: unii consilieri de probațiune au ales să părăsească sistemul de probațiune, deși aveau experiență în probațiune și rezultate bune, alții, îndeosebi cei cu studii juridice, se pregătesc să părăsească activitatea de probațiune și să intre în magistratură, unde activitatea depusă le oferă mai multe satisfacții de natură financiară, dar și protecție mai mare față de riscurile pe care le presupune contactul cu mediul infracțional.

